

Scrisoare apostolică

DESENÂND NOI HĂRȚI ALE SPERANȚEI

de Papa Leon al XIV-lea cu ocazia

cele de-a 60-a aniversări a Declarației Conciliare

Gravissimum educationis

1. Preambul

1.1. Trasarea unor noi hărți ale speranței. Pe 28 octombrie 2025 se împlinesc 60 de ani de la declarația conciliară *Gravissimum Educationis* despre importanța și relevanța extremă a educației în viața persoanei umane. Prin acest text, Conciliul Vatican II a reamintit Bisericii că educația nu este o activitate accesorie, ci formează însăși țesătura evanghelizării: este modul concret în care Evanghelia **devine un gest educațional, o relație și o cultură**. Astăzi, ne confruntăm cu schimbări rapide și incertitudini dezorientante, această moștenire demonstrează o rezistență surprinzătoare. Acolo unde comunitățile educaționale se lasă călăuzite de cuvântul lui Hristos, ele nu se retrag, ci se relansează; nu ridică ziduri, ci construiesc punți. Reacționează cu creativitate, deschizând noi posibilități pentru transmiterea cunoștințelor și a sensului în școli, universități, formare profesională și civilă, în pastorația școlară și a tineretului și în cercetare, deoarece Evanghelia nu îmbătrânește, ci face „toate lucrurile noi” (Apocalipsa 21,5). Fiecare generație o aude ca un mesaj nou și regenerativ. Fiecare generație este responsabilă pentru Evanghelie și pentru descoperirea puterii sale fundamentale și multiplicatoare.

1.2. Trăim într-un mediu educațional complex, fragmentat și digitalizat. Tocmai din acest motiv, este înțelept să ne oprim și să ne reorientăm privirea asupra „cosmologiei paideiei creștine”: o viziune care, de-a lungul secolelor, a reușit să se reînnoiască și să inspire pozitiv toate fațetele

multiple ale educației. Încă de la început, Evanghelia a generat „constelații educaționale”: experiențe umile și puternice, capabile să interpreteze timpurile, să păstreze unitatea dintre credință și rațiune, dintre gândire și viață, dintre cunoaștere și dreptate. În furtuni, au fost o ancoră de mântuire; iar în acalmie, o velă desfășurată. Un far în noapte pentru a ghida navigația.

1.3. Declarația *Gravissimum Educationis* nu și-a pierdut nimic din putere. Receptarea sa a dat naștere unui firmament de opere și carisme care încă ghidează călătoria astăzi: școli și universități, mișcări și institute, asociații laice, congregații religioase și rețele naționale și internaționale. Împreună, aceste organisme vii au consolidat o moștenire spirituală și pedagogică capabilă să navigheze în secolul XXI și să răspundă celor mai presante provocări. Această moștenire nu este rigidă: este o busolă care continuă să indice calea și să vorbească despre frumusețea călătoriei. Așteptările de astăzi nu sunt mai mici decât cele numeroase cu care s-a confruntat Biserica acum șaiszeci de ani. Dimpotrivă, ele s-au lărgit și au devenit mai complexe. Având în vedere milioanele de copii din întreaga lume care încă nu au acces la școala primară, cum am putea să nu acționăm? Confrunțați cu dramaticele urgențe educaționale cauzate de războaie, migrații, inegalități și diverse forme de sărăcie, cum am putea să nu simțim urgența de a ne reînnoi angajamentul? Educația – așa cum am amintit în Exortatia mea apostolică *Dilexi te* – «este una dintre cele mai înalte expresii ale carității creștine» [1]. Lumea are nevoie de această formă de speranță.

2. O istorie dinamică

2.1. Istoria educației catolice este istoria Duhului în acțiune. Biserica este „mamă și învățătoare”[2] nu prin supremație, ci prin slujire: ea generează credință și însoțește creșterea în libertate, asumându-și misiunea Învățătorului Divin pentru ca toți „să aibă viață și s-o aibă din belșug” (In 10,10). Stilurile educaționale succesive demonstrează o viziune a omului ca imagine a lui Dumnezeu, chemat la adevăr și bunătate și o pluralitate de metode în slujba acestei chemări. Carismele educaționale nu sunt formule rigide: sunt răspunsuri originale la nevoile fiecărei epoci.

2.2. În primele secole, Părinții Deșertului au învățat înțelepciunea cu parabole și apoftegme; au redescoperit calea esențialului, a disciplinei limbii și a păzii inimii; au transmis o pedagogie a privirii care îl recunoaște pe Dumnezeu pretutindeni. Sfântul Augustin, altoind înțelepciunea biblică pe tradiția greco-romană, a înțeles că învățătorul autentic stârnește dorința de adevăr, educă libertatea de a citi semnele și de a asculta vocea interioară. Monahismul a dus mai departe această tradiție în cele mai inaccesibile locuri, unde timp de decenii operele clasice au fost studiate, comentate și predate atât de mult încât, fără această muncă tăcută în slujba culturii, atâtea capodopere nu ar fi ajuns în zilele noastre. „Din inima Bisericii”, așadar, s-au născut primele universități, care de la originile lor s-au revelat a fi „un centru incomparabil de creativitate și iradiere a cunoașterii pentru binele umanității”[3]. În sălile lor de clasă, gândirea speculativă a găsit, prin mijlocirea Ordinelor Cerșetore, oportunitatea de a se structura solid și de a se împinge spre frontierele științei. Multe congregații religioase au făcut primii pași în aceste domenii ale cunoașterii, îmbogățind educația în moduri inovatoare din punct de vedere pedagogic și vizionare din punct de vedere social.

2.3. Acest lucru a fost exprimat în multe feluri. În *Ratio Studiorum*, bogăția tradiției scolastice se îmbină cu spiritualitatea ignațiană, adaptând un program de studii atât de complex, cât și interdisciplinar și deschis experimentării. În Roma secolului al XVII-lea, Sfântul Iosif Calasanz a deschis școli gratuite pentru săraci, realizând că alfabetizarea și abilitățile numerice sunt demnitate chiar înainte de competență. În Franța, Sfântul Ioan de La Salle, „realizând nedreptatea cauzată de excluderea copiilor muncitorilor și țăranilor din sistemul educațional”[4], a fondat Frații Școlilor Creștine. La începutul secolului al XIX-lea, din nou în Franța, Sfântul Marcellin Champagnat s-a dedicat „din toată inima, într-o epocă în care accesul la educație continua să fie privilegiul câtorva, misiunii de a educa și evangheliza copiii și tinerii”[5].

În mod similar, Sfântul Ioan Bosco, cu „metoda sa preventivă”, a transformat disciplina în rațiune -echilibru- și proximitate. Femei curajoase, precum Vicenza Maria López y Vicuña, Francesca Cabrini, Giuseppina Bakhita, Maria Montessori, Katharine Drexel și Elizabeth Ann Seton, au deschis căi pentru fete, migranți și săraci. Reiterez ceea ce am afirmat clar în *Dilexi te*: „Educația săracilor, pentru credința creștină, nu este o favoare, ci o datorie”.[6] Această genealogie a concretului mărturisește că, în Biserică, pedagogia nu este niciodată teorie dezcorporată, ci carne, pasiune și istorie.

3. O Tradiție Vie

3.1. Educația creștină este un efort colaborativ: nimeni nu educă singur. Comunitatea educațională este un „noi” în care profesorii, elevii, familiile, personalul administrativ și de serviciu, pastorii și societatea civilă converg pentru a genera viață [7]. Acest „noi” împiedică apa să stagneze în mlaștina lui „așa s-a făcut dintotdeauna” și o obligă să curgă, să hrănească și să irige. Fundamentul rămâne același: persoana, chip al lui Dumnezeu (Gen 1,26), capabilă de adevăr și de relație. Prin urmare, chestiunea relației dintre credință și rațiune nu este un capitol opțional: «adevărul religios nu este doar o parte, ci o condiție a cunoașterii generale» [8]. Aceste cuvinte ale Sfântului Ioan Henry Newman – pe care în contextul acestui Jubileu al Educației Mondiale am marea bucurie să-l declar co-patron al misiunii educaționale a Bisericii împreună cu Sfântul Toma de Aquino – sunt o invitație la reînnoirea angajamentului față de o cunoaștere la fel de responsabilă intelectual și riguroasă pe cât este de profund umană. Și trebuie să fim atenți să nu cădem în iluminarea unei *fides* care este exclusiv inseparabilă de *ratio*.

Trebuie să ieșim din superficialitate recuperând o viziune empatică și deschisă, înțelegând din ce în ce mai mult modul în care omenirea se înțelege astăzi, pentru a dezvolta și aprofunda învățătura noastră. Prin urmare, dorința și inima nu trebuie separate de cunoaștere: asta ar însemna să frângem persoana. Universitățile și școlile catolice sunt locuri unde întrebările nu sunt reduse la tăcere, iar îndoiala nu este alungată, ci mai degrabă îmbrățișată. Inima, acolo, dialoghează cu inima, iar metoda este una de ascultare, recunoașterea celuilalt ca un bine, nu ca o amenințare. „Cor ad cor loquitur” a fost motto-ul cardinal al Sfântului Ioan Henry Newman, preluat dintr-o scrisoare a Sfântului Francisc de Sales: „Sinceritatea inimii, nu abundența cuvintelor, este cea care mișcă inimile oamenilor”.

2. Educarea este un act de speranță și o pasiune care se reînnoiește pentru că manifestă promisiunea pe care o vedem în viitorul umanității [9]. Specificitatea, profunzimea și amploarea acțiunii educaționale constă în acea muncă – pe cât de misterioasă, pe atât de reală – de a „face ființa să înflorească [...] este îngrijirea sufletului”, așa cum citim în Apologia lui Socrate de

Platon (30a–b). Este o „profesie a promisiunilor”: se promit timp, încredere, competență; se promit dreptatea și mila, se promit curajul adevărului și balsamul mângâierii. Educarea este o sarcină a iubirii care se transmite din generație în generație, repară țesătura sfâșiată a relațiilor și redă cuvintelor greutatea promisiunii: «Fiecare om este capabil de adevăr, însă călătoria este foarte suportabilă atunci când cineva merge înainte cu ajutorul celorlalți» [10]. Adevărul se caută în comunitate.

4. Busola Gravissimum Educationis

4.1. Declarația conciliară Gravissimum Educationis reafirmă dreptul fiecăruia la educație și identifică familia ca prima școală a umanității. Comunitatea eclezială este chemată să susțină medii care integrează credința și cultura, respectă demnitatea tuturor și se angajează în dialog cu societatea. Documentul avertizează împotriva oricărei reduceri a educației la formare funcțională sau mijloace economice: o persoană nu este un „profil de competențe”, nu este redusă la un algoritm previzibil, ci o față, o istorie, o vocație.

4.2. Formația creștină îmbrățișează persoana în ansamblu: spirituală, intelectuală, afectivă, socială, corporală. Nu opune manualul și teoreticul, știința și umanismul, tehnica și conștiința; dimpotrivă, cere ca profesionalismul să fie locuit de o etică și ca etica să nu fie un cuvânt abstract, ci o practică zilnică. Educația nu își măsoară valoarea doar pe axa eficienței: o măsoară pe demnitate, pe dreptate, pe capacitatea de a servi binele comun. Această viziune antropologică integrală trebuie să rămână piatra de temelie a pedagogiei catolice. Ea – în urma gândirii Sfântului Ioan Henry Newman – merge împotriva unei abordări pur comercialiste care astăzi obligă adesea educația să fie măsurată în termeni de funcționalitate și utilitate practică [11].

4.3. Aceste principii nu sunt amintiri ale trecutului. Sunt stele fixe. Ele spun că adevărul se caută împreună; că libertatea nu este capriciu, ci răspuns; că autoritatea nu este dominație, ci slujire. În contextul educațional, nu trebuie „ridicat steagul deținerii adevărului, nici în raport cu analiza problemelor, nici în rezolvarea lor” [12]. În schimb, „este mai important să știi cum să-l abordezi, decât să dai un răspuns pripit cu privire la motivul pentru care s-a întâmplat ceva sau

cum să-l depășești. Scopul este să înveți să înfrunți problemele, care sunt întotdeauna diferite, pentru că fiecare generație este nouă, cu noi provocări, noi vise, noi întrebări” [13]. Educația catolică are sarcina de a reconstrui încrederea într-o lume marcată de conflicte și temeri, amintindu-ți că suntem copii și nu orfani: din această conștientizare se naște fraternitatea.

5. Centralitatea Persoanei

5.1. A pune persoana în centru înseamnă a educa cu viziunea cuprinzătoare a lui Avraam (Gen 15,5): a-i ajuta pe oameni să descopere sensul vieții, demnitatea ei inalienabilă și responsabilitatea față de ceilalți. Educația nu este doar transmiterea de conținut, ci o ucenicie în virtute. Formează cetățeni capabili să slujească și credincioși capabili să dea mărturie, bărbați și femei mai liberi, care nu mai sunt singuri. Iar educația nu poate fi improvizată. Îmi amintesc cu drag de anii petrecuți în iubita Dieceză de Chiclayo, vizitând Universitatea Catolică San Toribio de Mogrovejo, și de ocaziile pe care le-am avut să mă adresez comunității academice, spunând: „Nu te naști profesionist; fiecare carieră universitară se construiește pas cu pas, carte cu carte, an de an, sacrificiu după sacrificiu” [14].

5.2. Școala catolică este un mediu în care credința, cultura și viața se împletesc. Nu este o simplă instituție, ci un mediu viu în care viziunea creștină pătrunde în fiecare disciplină și în fiecare interacțiune. Educatorii sunt chemați la o responsabilitate care depășește contractul de muncă: mărturia lor este la fel de valoroasă ca și lecțiile lor. Din acest motiv, formarea profesorilor – științifică, pedagogică, culturală și spirituală – este decisivă. În împărtășirea misiunii educaționale comune, este necesar și un parcurs formativ comun, «inițial și continuu, capabil să înțeleagă provocările educaționale ale momentului prezent și să ofere instrumente mai eficiente pentru a le înfrunța [...]. Aceasta implică în educatori disponibilitatea de a învăța și de a dezvolta cunoștințe, de a reînnoi și actualiza metodologiile, dar și de a forma și împărtăși spiritual și religios» [15]. Iar actualizările tehnice nu sunt suficiente: este necesar să se mențină o inimă care ascultă, o privire care încurajează, o inteligență care discernе.

5.3. Familia rămâne locul principal al educației. Școlile catolice colaborează cu părinții, nu îi înlocuiesc pentru că „datoria educației, în special a educației religioase, le revine lor înaintea oricui altcuiva” [16]. Alianța educațională necesită intenționalitate, ascultare și coresponsabilitate. Se construiește cu procese, instrumente, evaluări comune. Este atât un efort,

cât și o binecuvântare: atunci când funcționează, inspiră încredere; atunci când lipsește, totul devine mai fragil.

6. Identitate și subsidiaritate

6.1. *Gravissimum Education* a recunoscut deja o mare importanță principiului subsidiarității și faptului că circumstanțele variază în funcție de diferitele contexte ecleziale locale. Conciliul Vatican II, însă, a articulat dreptul la educație și principiile sale fondatoare ca fiind universal valabile. Acesta a subliniat responsabilitățile care revin atât părinților, cât și statului. A considerat furnizarea unei educații care să permită elevilor să „evalueze valorile morale cu o conștiință bună” [17] un „drept sacru” și a cerut autorităților civile să respecte acest drept. De asemenea, a avertizat împotriva subordonării educației față de piața muncii și față de logica adesea rigidă și inumană a finanțelor.

6.2. Educația creștină se prezintă ca o coregrafie. Adresându-se studenților universitari la Ziua Mondială a Tineretului de la Lisabona, regretatul meu predecesor, Papa Francisc, a spus: „Fiți protagoniștii unei noi coregrafii care pune persoana umană în centru; fiți coregrafi ai dansului vieții” [18]. A forma persoana „întreaga” înseamnă a evita compartimentările etanșe. Credința, atunci când este adevărată, nu este „materie” adăugată, ci un suflu care oxigenează orice altă materie. Astfel, educația catolică devine ferment în comunitatea umană: generează reciprocitate, depășește reduccionismul și se deschide către responsabilitatea socială. Sarcina de astăzi este de a îndrăzni un umanism integral care să abordeze întrebările timpului nostru fără a-și pierde sursa.

7. Contemplarea Creației

7.1. Antropologia creștină este fundamentul unui stil educațional care promovează respectul, îndrumarea personalizată, discernământul și dezvoltarea tuturor dimensiunilor umane. Printre acestea, inspirația spirituală nu este secundară, aceasta fiind realizată și consolidată și prin contemplarea Creației. Acest aspect nu este nou în tradiția filosofică și teologică creștină, unde studiul naturii a avut ca scop și demonstrarea urmelor lui Dumnezeu (*vestigia Dei*) în lumea

noastră. În *Collationes in Hexaemeron*, Sfântul Bonaventura de Bagnoregio scrie că „Lumea întreagă este o umbră, o cale, o urmă. Este cartea scrisă din afară (Ezech. 2,9), pentru că în fiecare creatură există o reflectare a modelului divin, dar amestecată cu întuneric. Lumea este, aşadar, o cale similară opacităţii amestecate cu lumină; în acest sens, este o cale.

Aşa cum vedeţi cum o rază de lumină care intră printr-o fereastră este colorată în funcţie de diferitele nuanţe ale diferitelor părţi ale sticlei, raza divină se reflectă diferit în fiecare creatură şi capătă proprietăţi diferite” [19]. Acest lucru este valabil şi pentru flexibilitatea predării calibrate la diferitele caracteristici care – în orice caz – converg spre frumuseţea Creaţiei şi protecţia ei. Iar proiectele educaţionale necesită „inter- şi trans-disciplinaritate exercitată ca înţelepciune şi creativitate”. [20]

7.2. Uitarea umanităţii noastre comune a generat fracturi şi violenţă; iar când pământul suferă, săracii suferă şi mai mult. Educaţia catolică nu poate rămâne tăcută: trebuie să unească dreptatea socială şi dreptatea ecologică, să promoveze sobrietatea şi stilurile de viaţă sustenabile, să formeze conştiinţe capabile să aleagă nu doar ceea ce este convenabil, ci şi ceea ce este corect. Fiecare mic gest – evitarea risipei, alegerea responsabilă, apărarea binelui comun – este alfabetizare culturală şi morală.

7.3. Responsabilitatea ecologică nu se limitează la datele tehnice. Acestea sunt necesare, dar nu suficiente. Ceea ce este nevoie este o educaţie care angajează mintea, inima şi mâinile; noi obiceiuri, stiluri comunitare, practici virtuozitate. Pacea nu este absenţa conflictului: este o forţă blândă care respinge violenţa. O educaţie pentru pace care este „dezarmată şi dezarmantă” [21] ne învaţă să renunţăm la armele cuvintelor agresive şi ale privirii judecătore, să învăţăm limbajul milei şi al dreptăţii reconciliate.

8. O constelaţie educaţională

8.1. Vorbesc despre o „constelaţie” pentru că lumea educaţională catolică este o reţea vie şi plurală: şcoli şi colegii parohiale, universităţi şi institute superioare, centre de formare

profesională, mișcări, platforme digitale, inițiative de învățare prin serviciu și programe pastorale școlare, universitare și culturale. Fiecare „stea” are propria strălucire, dar împreună trasează un curs. Unde în trecut a existat rivalitate, astăzi cerem instituțiilor să conveargă: unitatea este forța noastră cea mai profetică.

8.2. Diferențele metodologice și structurale nu sunt poveri, ci resurse. Pluralitatea carismelor, dacă este bine coordonată, creează un cadru coerent și rodnic. Într-o lume interconectată, jocul se desfășoară pe două niveluri: local și global. Sunt necesare schimburi de profesori și studenți, proiecte comune între continente, recunoașterea reciprocă a celor mai bune practici, cooperare misionară și academică. Viitorul ne cere să învățăm să colaborăm mai mult, să creștem împreună.

8.3. Constelațiile își reflectă luminile într-un univers infinit. Ca un caleidoscop, culorile lor se împletesc, creând variații cromatice suplimentare. Acest lucru este valabil și în cadrul instituțiilor de învățământ catolice, care sunt deschise întâlnirii și ascultării societății civile, a autorităților politice și administrative, precum și a reprezentanților sectoarelor productive și ai categoriilor profesionale. Sunt chemate să colaboreze și mai activ cu acestea pentru a împărtăși și îmbunătăți programele educaționale, astfel încât teoria să fie susținută de experiență și practică.

Istoria ne învață, de asemenea, că instituțiile noastre primesc studenți și familii care nu sunt credincioși sau aparțin altor religii, dar își doresc o educație cu adevărat umană. Din acest motiv - așa cum se întâmplă deja - trebuie să continuăm să promovăm comunități educaționale participative, în care laicii, călugări, familii și studenți își împărtășesc responsabilitatea pentru misiunea educațională alături de instituțiile publice și private.

9. Navigarea în noi spații

9.1. Acum șaiszeci de ani, Gravissimum Education a inaugurat o perioadă de încredere: a încurajat actualizarea metodelor și a limbajului. Astăzi, această încredere se măsoară prin mediul digital. Tehnologiile trebuie să servească persoana, nu să o înlocuiască; trebuie să îmbogățească procesul de învățare, nu să sărăcească relațiile și comunitățile. O universitate și o școală catolică

fără viziune riscă o eficiență lipsită de suflet, standardizarea cunoștințelor, ceea ce duce apoi la o sărăcire spirituală.

9.2. Locuirea acestor spații necesită creativitate pastorală: consolidarea formării cadrelor didactice, inclusiv a formării digitale; îmbunătățirea predării active; promovarea învățării prin serviciu și a cetățeniei responsabile; și evitarea oricărei tehnofobii. Atitudinea noastră față de tehnologie nu poate fi niciodată ostilă, deoarece „progresul tehnologic face parte din planul lui Dumnezeu pentru creație” [22]. Dar necesită discernământ în ceea ce privește proiectarea didactică, evaluarea, platformele, protecția datelor și accesul echitabil. În orice caz, niciun algoritm nu poate înlocui ceea ce face educația umană: poezia, ironia, dragostea, arta, imaginația, bucuria descoperirii și chiar învățarea de a greși ca oportunitate de creștere.

9.3. Punctul crucial nu este tehnologia, ci modul în care o folosim. Inteligența artificială și mediile digitale trebuie să fie orientate spre protejarea demnității, dreptății și muncii; trebuie să fie guvernate de criterii de etică publică și participare; trebuie să fie însoțite de o reflecție teologică și filosofică adecvată. Universitățile catolice au o sarcină crucială: să ofere o „diaconie a culturii”, mai puține posturi de profesor și mai multe mese unde să putem sta împreună, liberi de ierarhii inutile, pentru a atinge rănilor istoriei și a căuta, în Duhul Sfânt, înțelepciunea născută din viața popoarelor.

9.2. Locuirea acestor spații necesită creativitate pastorală: consolidarea formării cadrelor didactice, inclusiv a formării digitale; îmbunătățirea predării active; promovarea învățării prin serviciu și a cetățeniei responsabile; și evitarea oricărei tehnofobii. Atitudinea noastră față de tehnologie nu poate fi niciodată ostilă, deoarece „progresul tehnologic face parte din planul lui Dumnezeu pentru creație” [22]. Dar necesită discernământ în ceea ce privește proiectarea didactică, evaluarea, platformele, protecția datelor și accesul echitabil. În orice caz, niciun algoritm nu poate înlocui ceea ce face educația umană: poezia, ironia, dragostea, arta, imaginația, bucuria descoperirii și chiar învățarea de a greși ca oportunitate de creștere.

9.3. Punctul crucial nu este tehnologia, ci modul în care o folosim. Inteligența artificială și mediile digitale trebuie să fie orientate spre protejarea demnității, dreptății și muncii; trebuie să fie guvernate de criterii de etică publică și participare; trebuie să fie însoțite de o reflecție teologică și filosofică adecvată. Universitățile catolice au o sarcină crucială: să ofere o „diaconie a culturii”, mai puține posturi de profesor și mai multe mese unde să putem sta împreună, liberi de ierarhii inutile, pentru a atinge rănilor istoriei și a căuta, în Duhul Sfânt, înțelepciunea născută din viața popoarelor.

10. Steaua Polară a Pactului Educațional

10.1. Printre stelele care ne călăuzesc călătoria se numără și Pactul Educațional Global. Îmbrățișez cu recunoștință această moștenire profetică încredințată nouă de Papa Francisc. Este o invitație de a forma alianțe și rețele pentru a educa pentru fraternitatea universală. Cele șapte căi ale sale rămân fundamentul nostru: plasarea persoanei în centru; ascultarea copiilor și tinerilor; promovarea demnității și a participării depline a femeilor; recunoașterea familiei ca principal educator; deschiderea către acceptare și incluziune; reînnoirea economiei și politicii în slujba umanității; și protejarea casei noastre comune. Aceste „stele” au inspirat școli, universități și comunități educaționale din întreaga lume, generând procese concrete de umanizare.

10.2. La șaiszeci de ani după Gravissimum Educationis și la cinci ani după Pact, istoria ne provoacă cu o nouă urgență. Schimbările rapide și profunde expun copiii, adolescenții și tinerii la fragilități fără precedent. Nu este suficient să conservăm: trebuie să revitalizăm. Cer tuturor instituțiilor de învățământ să inaugureze o nouă eră care să vorbească inimilor noilor generații, reconciliind cunoașterea și sensul, competența și responsabilitatea, credința și viața. Pactul face parte dintr-o Constelație Educațională Globală mai amplă: carismele și instituțiile, deși diverse, formează un plan unitar și luminos care ne ghidează pașii în întunericul timpului prezent.

10.3. La cele șapte căi, adaug trei priorități. Prima privește viața interioară: tinerii cer profunzime; Avem nevoie de spații pentru tăcere, discernământ și dialog cu conștiința noastră și

cu Dumnezeu. A doua privește digitalizarea umană: educăm în utilizarea înțeleaptă a tehnologiei și a inteligenței artificiale, punând persoana înaintea algoritmului și armonizând inteligența tehnică, emoțională, socială, spirituală și ecologică. A treia privește pacea dezarmată și dezarmantă: educăm în limbaje nonviolente, reconciliere, punți, nu ziduri; „Fericiți cei făcători de pace” (Mt 5,9) devine metodă și conținut al învățării.

10.4. Suntem conștienți că rețeaua educațională catolică posedă o capilaritate unică. Este o constelație care ajunge pe fiecare continent, cu o prezență deosebită în zonele cu venituri mici: o promisiune concretă de mobilitate educațională și justiție socială [23]. Această constelație cere calitate și curaj: calitate în planificarea pedagogică, în formarea profesorilor, în guvernare; curaj în garantarea accesului celor mai săraci, în sprijinirea familiilor vulnerabile, în promovarea burselor și a politicilor incluzive. Generozitatea evanghelică nu este retorică: este un stil de relaționare, o metodă și un obiectiv. Acolo unde accesul la educație rămâne un privilegiu, Biserica trebuie să deschidă ușile și să inventeze căi, pentru că „a pierde săracii” este echivalent cu a pierde școala însăși. Acest lucru este valabil și pentru universitate: o perspectivă incluzivă și grija pentru inimă salvează de standardizare; spiritul de slujire reanimează imaginația și reaprinde iubirea.

1. Noi hărți ale speranței

11.1. La a șaizecea aniversare a enciclicei „Gravissimum Educationis”, Biserica celebrează o istorie rodnică a educației, dar se confruntă și cu imperativul de a-și actualiza propunerile în lumina semnelor timpurilor. Constelațiile educaționale catolice sunt o imagine inspiratoare a modului în care tradiția și viitorul se pot împletiți fără contradicții: o tradiție vie care se extinde spre noi forme de prezență și slujire. Constelațiile nu pot fi reduse la conexiuni neutre și aplatizate ale unor experiențe diverse. În loc de lanțuri, îndrăznim să ne gândim la constelații, la împletirea lor, plină de uimire și trezire. În ele rezidă capacitatea de a naviga prin provocări cu speranță, dar și cu o revizuire curajoasă, fără a pierde fidelitatea față de Evanghelie. Suntem conștienți de provocări: hiperdigitalizarea poate spulbera atenția; criza relațiilor poate dăuna psihicului; insecuritatea socială și inegalitatea pot stinge dorința. Totuși, tocmai aici, educația catolică poate fi un far: nu un refugiu nostalgic, ci un laborator de discernământ, inovație

pedagogică și mărturie profetică. Trasarea unor noi hărți ale speranței: aceasta este urgența mandatului.

1.2. Cer comunităților educaționale: dezarmați-vă cuvintele, ridicați-vă privirea, păziți-vă inima. Dezarmați-vă cuvintele, pentru că educația nu avansează prin polemici, ci prin blândețea care ascultă. Ridicați-vă privirea. Așa cum Dumnezeu i-a spus lui Avraam: „Privește cerul și numără stelele” (Gen 15,5): știți să vă întrebați unde mergeți și de ce. Păziți-vă inima: relația vine înaintea opiniei, persoana înaintea programului. Nu pierdeți timpul și ocaziile: „ca să citez o expresie augustiniană: prezentul nostru este o intuiție, un timp pe care îl trăim și de care trebuie să profităm înainte să ne scape din mâini” [24]. În încheiere, dragi frați și surori, îmi însușesc îndemnul Apostolului Paul: „Străluciți ca stelele în lume, ținând cu tărie cuvântul vieții” (Fil 2,15-16).

11.3. Încredințez acest drum Fecioarei Maria, Sedes Sapientiae, și tuturor sfinților educatori. Cer păstorilor, persoanelor consacrate, laicilor, liderilor instituționali, profesorilor și studenților: fiți slujitori ai lumii educaționale, coregrafi ai speranței, căutători neobosiți ai înțelepciunii, creatori credibili de expresii ale frumuseții. Mai puține etichete, mai multe povești; mai puține opoziții sterile, mai multă simfonie în Duh. Atunci constelația noastră nu numai că va străluci, ci va călăuzi: spre adevărul care ne eliberează (cf. In 8,32), spre fraternitatea care consolidează dreptatea (cf. Mt 23,8), spre speranța care nu dezamăgește (cf. Rom 5,5).

Bazilica Sfântul Petru, 27 octombrie 2025

În ajunul celei de-a 60-a aniversări

LEO PP. XIV

^[1]LEONE XIV,Esortazione Apostolica *Dilexi te* (4 ottobre 2025),n. 68.

^[2]Cfr.GIOVANNI XXIII, Lettera enciclica *Mater et Magistra* (15 maggio 1961).

^[3]GIOVANNI PAOLO II,Costituzione Apostolica *Ex corde Ecclesiae* (15 agosto 1990),n. 1.

^[4]LEONE XIV,Esortazione Apostolica*Dilexi te* (4 ottobre 2025),n. 69.

^[5]LEONE XIV,Esortazione Apostolica*Dilexi te* (4 ottobre 2025),n. 70.

^[6]LEONE XIV,Esortazione Apostolica*Dilexi te* (4 ottobre 2025),n. 72.

^[7]CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, Istruzione “*L’identità della scuola cattolica per una cultura del dialogo*” (25 gennaio 2022), n. 32.

^[8]JOHN HENRY NEWMAN,*L’idea di Università* (2005), p. 76.

^[9]Cfr.CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA,Instrumentum laboris *Educare oggi e domani. Una passione che si rinnova* (7 aprile 2014), Introduzione.

^[10]S.E. Mons. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., *Omelia all’Università Cattolica Santo Toribio de Mogrovejo* (2018).

^[11]Cfr. JOHN HENRY NEWMAN,*Scritti sull’Università* (2001).

^[12]LEONE XIV,*Udienza ai Membri della Fondazione Centesimus Annus Pro Pontifice*(17 maggio 2025).

^[13]Ivi.

^[14]S.E. Mons. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., *Omelia all’Università Cattolica Santo Toribio de Mogrovejo* (dicembre 2016).

^[15]CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, Lettera circolare *Educare insieme nella scuola cattolica* (8 settembre 2007), n. 20.

^[16]CONCILIO ECUMENICO VATICANO II, Costituzione Pastorale sulla Chiesa nel Mondo Contemporaneo, *Gaudium et spes* (29 giugno 1966), n. 48.

^[17]CONCILIO ECUMENICO VATICANO II, Dichiarazione *Gravissimum educationis* (28 ottobre 1965), n. 1.

^[18]PAPA FRANCESCO, Discorso ai giovani universitari in occasione della Giornata Mondiale della Gioventù (3 agosto 2023).

^[19]SAN BONAVENTURA DA BAGNOREGIO, *Collationes in Hexaemeron*, XII, in *Opera Omnia* (a cura di Peltier), Vivès, Parigi, t. IX (1867), pp. 87-88.

^[20]PAPA FRANCESCO, Costituzione Apostolica *Veritatis gaudium* (8 dicembre 2017), n. 4c.

^[21]LEONE XIV, *Saluto dalla Loggia centrale della Basilica di San Pietro dopo l'elezione* (8 maggio 2025).

^[22]DICASTERO PER LA DOTTRINA DELLA FEDE E DICASTERO PER LA CULTURA E L'EDUCAZIONE, Nota *Antiqua et nova* (28 gennaio 2025), n. 117.

^[23]Cfr. *Annuario Statistico della Chiesa* (aggiornato al 31 dicembre 2022).

^[24] S.E. Mons. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., Messaggio all'Università Cattolica Santo Toribio de Mogrovejo in occasione del XVIII anno di fondazione (2016).

[01434-IT.01]

[B0805-XX.02]

